

Viqui Molins, la primera dona homileta a Organyà

DII, 5/09/2016

Bisbat d'Urgell) La teresiana **Victòria Molins** va ser el dissabte 3 de setembre l'homileta religiosa a la 20ª Fira del Llibre del Pirineu a Organyà, fent memòria de "Les Homilies d'Organyà" –el text en català literari medieval més conegut i més antic–. Molins és la primera dona a fer l'homilia religiosa, glossa de les Homilies famoses d'Organyà, després de la participació d'altres vuit homilettes des de l'inici d'aquesta tradició.

La teresiana **Victòria Molins** va "predicar" la seva homilia a l'església de Santa Maria, després que l'homileta laica d'enguany, la poetessa andorrana **Teresa Colom** fes la lectura de la seva a l'escenari del carrer del Sol, on van tenir lloc els actes de la Fira del Llibre.

Va començar aquestes noves homilies religioses el bisbe d'Urgell, **Jon-Enric Vives** l'any 2008, i després van seguir en aquest ordre **Josep M. Ballarín, Climent Forner, Manel Pal, Francesc Torralba, Armand Puig, Antoni Pladevall** i **David Jou**. Victòria Molins és Doctora Honoris Causa per la Universitat Ramon Llull, a proposta de la Facultat d'Educació Social i Treball Social Pere Tarrés, per la seva dedicació als altres, i per la seva entrega als que no tenen res, i treballa enmig dels pobres al barri del Raval de Barcelona des de fa més de trenta anys. També ha rebut el 32^è Premi Internacional Alfonso Comín i aquest mateix any ha rebut la Creu de Sant Jordi per la seva tasca a Catalunya en favor dels més desfavorits. Segueix visitant la presó i manté una gran activitat envers els més necessitats i com a escriptora.

L'arquebisbe d'Urgell, Joan-Enric Vives va presidir l'acte, juntament amb la Consellera de Presidència de la Generalitat, **Neus Munté**. Tots dos van lliurar conjuntament el primer premi dels Premis Literaris "Homilies d'Organyà", element destacat d'aquesta celebració cultural. També hi eren presents l'Alcalde d'Organyà, **Celestino Vila**, així com els regidors del Consistori i nombrosos Alcaldes de la comarca, l'Ambaixador espanyol al Principat d'Andorra i la Directora General de Cultura del Govern d'Andorra. Acompanyaven l'arquebisbe d'Urgell, el Vicari General, **Josep M. Mauri**, el Secretari General, **David Codina**, el Rector de Santa Maria d'Organyà, **Jordi Vasquez**, i la Delegada de Mitjans de Comunicació, **Cristina Orduña**.

HOMILIA D'ORGANYÀ 2016 **M. Victòria Molins**

Benvolguts germans i benvolgudes germanes,

Així és com s'acostumen a començar les homilies. I així començaven les famoses més antigues conservades, les d'aquest lloc privilegiat per a la nostra llengua catalana.

Una de les primeres coses que vaig fer quan el Sr. Arquebisbe, Mons. Joan-Enric Vives, em va demanar predicar enguany aquesta famosa homilia que es fa en memòria de un dels primers escrits catalans que conservem, va ser cercar la definició de "homilia". Curiosament, en el diccionari català la definició era una mica més esperançadora per al feminisme que la del castellà. En aquesta la definició no deixava dubta, era, como el conyac "soberano", "cosa de homes": Heu-la aquí: "Discurso o sermón sencillo que pronuncia en público un sacerdote y que contiene explicaciones o instrucciones sobre ciertas materias religiosas, a menudo relacionadas con la sociedad o la actualidad."

Segons aquesta definició estaria clar que jo no podria dirigir-me a tots vostès en aquest moment.

En el diccionari del Institut d'Estudis catalans la cosa quedava una mica més oberta: "Prèdica que es fa per explicar al poble un o més fragments bíblics llegits dins les celebracions litúrgiques cristianes."

És per això que jo avui em sento molt honrada tenint ocasió de fer una homilia des de la meva condició de dona. I de dona catalana. I no només honrada, sinó agraïda, molt agraïda.

Fins ara he donat moltes xerrades, conferències, discursos, però mai una homilia.

I menys en un lloc tan emblemàtic com aquest.

Però ho faré amb la senzillesa que em caracteritza, sense cap mena de pretensions erudites que no les tinc.

Tres son els temes que, des de la paraula de Déu, com correspon a una veritable homilia, vull tractar. El primer la llengua, instrument necessari de la paraula, el segon, els principals destinataris de la més meravellosa de les paraules, els pobres i exclosos, i el tercer, una de les sorprenents reivindicacions de Jesús de Nazaret, en el seu temps: les dones.

1. La llengua. Partiré de dues anècdotes simpàtiques. L'una protagonitzada pel Papa Francesc, amb la gràcia que el caracteritza. Va ser en la visita que va fer a Jerusalem aquest any en un diàleg amb el primer ministre Netanyahu. Aquest, per destacar la connexió entre el judaisme i el cristianisme, li va dir al Papa que Jesús parlava hebreu. A lo qual el papa va corregir, "arameu". Bé, insistí Netanyahu: parlava arameu, però coneixia l'hebreu. El Papa volia que quedés ben palès que Jesús va viure en aquella terra i que per tant parlava i estimava la llengua del seu poble, l'arameu. No la llengua de l'Imperi Romà al qual estava sotmès Palestina.

L'altre anècdota va ser d'un nebot meu. A la porta del meu despatx tenia escrites les paraules hebrees de salutació "Shalom Alhejeim". Ell, que aleshores començava a llegir, em va preguntar què significava això. I quan li vaig dir que era una salutació en la llengua de Jesús, em va preguntar estranyadíssim: "Però, Jesús no parlava català?"

Li vaig fer entendre que cadascun parla i estima la llengua del seu poble i Jesús s'estimava molt la seva llengua, com s'estimava el seu poble.

I em va venir al cap la conversa que va tenir amb una dona siriofenícia, que no sé si parlaria la llengua de Jesús, però al menys sabia insistir en la seva petició a favor de la filla malalta. I aprofito per a dir que va ser precisament una dona la que va convèncer Jesús d'eixamplar la seva missió fora dels límits del seu poble. En la seva resposta als deixebles, que demanen que ajudi a la dona per tal els deixi en pau, Jesús remarca: «Només he estat enviat a les ovelles perdudes de la casa d'Israel». Tanmateix, la insistència de la dona és tan gran que Jesús, després de tornar-li a dir que ell ha estat enviat a Israel («els fills» són els jueus, «els cadells» són els pagans), acaba concedint-li la guarició de la filla de lluny estant.

Estimar el poble on havia estat enviat a donar la Bona nova no el priva d'estimar altres pobles i altres llengües.

Jo diria que ens dóna dret a reivindicar l'ús de la nostra llengua per comentar la Paraula de Déu aquesta memòria històrica de les Homilies de Organyà un dels textos més antics que ens va permetre sentir-la en la nostra llengua vernacle.

La pobre Teresa de Jesús, ja en el segle XVI, es planyia precisament per això, perquè l'Inquisidor Valdés havia retirat tots els llibres espirituals, incloent-hi la Bíblia, en la seva llengua castellana, la única que ella dominava.

Que en aquest poble d' Organyà es conservin aquestes homilies és una veritable prova de la riquesa i força de la nostra llengua envers la Paraula de Déu. Molt més valuoses, al meu pobre parer, que les famoses Gloses Silenses i les Emilianenses de Santo Domingo de Silos i Sant Millan de la Cogolla, respectivament, que no són més que això, gloses o explicacions al marge de textos llatins.

I pensar que durant tota la meva infantesa i joventut això tan antic en l'Església catalana ens estava vedat i jo només havia sentit la litúrgia en llatí i les homilies en castellà!

Bé, i acabo amb una altra anècdota molt simpàtica del meu fundador **Sant Enric d'Ossó** que acostumava a dir: "Dono gràcies a Déu per les meves tres "ces": sóc català, sóc cristià, sóc capellà". Jo me les he arreglat amb els acabaments de les paraules en compte de les inicials: "Dono gracias a Deu per les meves tres "anes": Sóc catalana, sóc cristiana, sóc teresiana".

2. Els pobres i desfavorits del món.

Tots tenim els nostres textos preferits de la Paraula de Déu i, concretament, els Evangelis. Allò que al llarg de la nostra vida ha fet estada en el nostre cor d'una manera especial i fins i tot ens ha canviat i ha acompanyat les nostres decisions.

Un d'aquests textos que a mi personalment em va esperonar a dedicar-me d'una manera més radical al món dels exclosos, en un moment determinat i quan la Sida feia estralls als barris més pobres de Barcelona, va ser aquest:

"Anà a Nazaret, on s'havia criat. El dissabte, com tenia per costum, anà a la sinagoga, i es va aixecar per fer la lectura. Li donaren el volum del profeta Isaïes, el desplegà i va trobar el passatge on hi ha escrit: L'Esperit del Senyor és sobre meu, per això m'ha ungit, per a portar el missatge joiós als pobres, m'ha enviat a proclamar la llibertat als captius i als cecs la recuperació de la vista, a posar en llibertat els oprimits i a proclamar l'any de gràcia del Senyor. Plegà el volum, el va tornar a l'assistent i s'assegué. Tots els qui eren a la sinagoga tenien els ulls clavats en ell. Aleshores es posà a dir-los: "Avui s'ha fet realitat aquest passatge que acabeu de sentir." (Lluc 4,16-21)

Jo havia sentit moltes vegades aquestes paraules, les havia llegit i meditat, però de cop i volta se'm van fer crida: la missió de Jesús, amb la qual comença la seva tasca profètica és un "missatge joiós als pobres". Acabava de tenir una experiència molt forta a Nicaragua, durant l'any 1985 i allà havia vist als pobres gaudint d'aquest missatge joiós. La seva pobresa era només de diners, una conseqüència de la injustícia humana, però ells vivien l'Evangeli amb joia i entenien aquest missatge joiós en aquelles eucaristies tan participades que eren una veritable festa. En aquelles reunions de l'Evangeli de Solesiname on un grup de camperols comentaven la paraula i l'entenien des de la seva senzillesa perquè per a ells havia estat predicada per Jesús com a bona notícia.

En tornar de Nicaragua, vaig sentir un dolor gran en veure la tristesa de les borses de misèria d'alguns barris a les grans ciutats. La droga enganyava als joves amb una falsa i momentània felicitat que acabava sovint en desesperació. Els pobres no estaven en els nostres temples. Només a la porta amb les mans esteses... Què hem fet?, em preguntava jo, si l'Evangeli era per a ells i Jesús va començar el seu ministeri amb aquest sentit: donar el missatge joiós als pobres.

I, des de les hores, al llarg d'aquests 30 anys, he tingut ocasió de veure transformacions -acompanyades sempre de dolor i d'aparents fracassos- intentant vivint d'aquest missatge joiós i transmetre-ho, si no podia amb la paraula de Jesús directament, si més no, amb les actituds que Ell ens mostrava i que resumiria en aquestes tres:

Anar pels camins o les perifèries. Sortir de les sagristies, com ens demana el Papa Francesc, i com feia Jesús que curava més als camins que a les sinagogues. Quantes vegades ens trobem Jesús caminant d'un lloc a l'altre, parlant, escoltant, guarint, acaronent, abraçant...! El que vaig anomenar la "mística del carrer" m'ha ajudat molt a penetrar en el misteri de la persona de tal manera que no només sigui jo que vegi Déu en ella, sinó, i sobretot, que ella vegi al Déu amor en mi. Si no puc parlar de Déu, puc estimar, i això és mostrar Déu que és amor.

I amb els riscos que comporta sortir a les perifèries, però que el Papa Francesc ha entès com exigència d'una Església pobre i dels pobres: "Prefereixo una Església accidentada, ferida i tacada per sortir al carrer que una Església malalta per l'estancament i la comoditat d'aferrar-se a les pròpies seguretats".

Mirar amb compassió i misericòrdia. Jesús no només caminava, sinó que estava sempre a l'aguait del que passava al seu voltant, perquè veia als pobres com ovelles sense pastor i els mirava compassivament sense jutjar-los, sinó amb el cor misericordiós que convertia els pecadors i els acostava al Pare. No li passaven per alt els mínims detalls que valorava des de l'amor i la compassió: veia més generositat en la petita moneda de la viuda que en las grans almoines

dels rics ostentosos; o més justificació en el pecador que no gosava ni alçar els ulls, que en el fariseu que es creia millor que els altres... La culminació d'aquest desig evangèlic ha estat durant aquest any que el Papa ha volgut proclamar de la Misericòrdia. El passar per la porta del Jubileu és només un símbol per gaudir d'aquest "missatge joiós". Així ho anunciava el Papa Francesc: "La Porta de la Misericòrdia, a través de la qual, qui entri, experimentarà l'amor de Déu que consola, perdona i ofereix esperança". (MV. 3)

Donar valor a la paraula "aixeca't", per anar més enllà de la beneficència, sovint necessària quan no hi ha justícia, però que no fa créixer a la persona ni l'ajuda a recuperar l'aparent pèrdua de la dignitat humana. Això comporta un acompanyament i una empatia que només pot tenir una Església com la vol el papa Francesc, pobre i pels pobres. Quan Jesús guareix, quan neteja de la lepra, quan dona el moviment al paralític, té una paraula, "aixecat" i quan perdona els pecats, una altra: "ves-te'n i no pequis més".

3. Les dones. La meua gran amiga i mestre, **Teresa de Jesús**, té un text que només es conserva en el manuscrit que es guarda a El Escorial, perquè va ser censurat, en el qual es manifesta clarament com es sentia en el si de l'Església, la Santa castellana. Veiem la seva queixa al Senyor:

"Pues no sois Vos, Criador mío, desagradecido para que piense yo dejareis de dar lo que os suplican,(estas mujeres volia dir) sino mucho más; ni aborrecisteis, Señor de mi alma, cuando andabais por el mundo, las mujeres, antes las favorecisteis siempre con mucha piedad y hallasteis en ellas tanto amor y más fe que en los hombres.... ¿No basta, Señor, que nos tiene el mundo acorraladas e incapaces para que no hagamos cosa que valga nada por Vos en público ni osemos hablar algunas verdades que lloramos en secreto, sino que no nos habíais de oír petición tan justa? No lo creo yo, Señor, de vuestra bondad y justicia, que sois justo juez, y no como los jueces del mundo, que como son hijos de Adán, y, en fin, todos varones, no hay virtud de mujer que no tengan por sospechosa. Sí, que algún día ha de haber, Rey mío, que se conozcan todos. No hablo por mí, que ya tiene conocida el mundo mi ruindad, y yo holgado que sea pública, sino porque veo los tiempos de manera que no es razón desechar ánimos virtuosos y fuertes, aunque sean de mujeres." C.P. 4,1)

I és que malgrat no tenir mai una Bíblia ni llegir les Escriptures directament, coneixia molt bé els Evangelis i les actuacions de Jesús amb les dones.

Jo em limitaré a tres de les dones que a mi més m'han impressionat en la seva relació amb Jesús per l'aplicació que poden tenir en el món que ens ha tocat viure i que ens representaria a tres tipus de dones que ens podem trobar:

La dona perdonada i no condemnada. Començo per les dones que són més menyspreades fins al punt de considerar el seu ofici com el més gran insult.

Un dels episodis més impactants de l'Evangelí de Joan és el de la dona "agafada en delictes d'adulteri". El primer que hom es pregunta pensant que l'adulteri és sempre cosa de dos, on està l'home que no mereix el càstig que volen infringir a la dona? Coses de la cultura que encara és vigent en alguns països i legislacions. Aquí el que ens interessa és com la tendresa i la misericòrdia de Jesús és ben palesa i ens commou per lo trencadora que és en el seu temps i en la seva cultura oriental.

He conegut moltes dones com aquella que si no són apedregades, al menys són menyspreades, la vellesa de les quals està tenyida sovint de solitud i pobresa.

Començaré per una experiència: tots recordem el llibre que va escriure **Pagola** fa uns anys i que va estar discutit i fins i tot anatematitzat per una part de l'Església: "Jesús. Aproximació històrica". Doncs bé, jo puc dir que és un dels tractats de Jesús amb el que més he gaudit. Això no té cap importància, però crec que sí la té el bé que va poder fe a unes prostitutes del Raval algunes de les quals conec i amb les que treballen les germanes Oblates. Van formar part d'un grup que, amb l'ajuda de les Germanes, van reflexionar sobre el llibre. El mateix Pagola va quedar commogut per les reflexions que li van enviar: les tradueixo: "Em sentia bruta, buida i poca cosa. Tothom em feia servir. Ara em sento amb ganes de seguir vivint, perquè sé que Déu sap del meu patiment."

"Déu està dins meu. Déu està dins meu. Déu està dins meu. Aquest Jesús m'entén...!"

"Ara, quan arribo a casa després del treball, em rento amb aigua molt calenta per tal d'arrencar de la meua pell la brutícia i després prego a aquest Jesús perquè sé que Ell sí que m'entén i sap del meu patiment... "

"Em sento afortunada d'haver conegut aquest Jesús... "

La dona assedegada, com la Samaritana, estrangera o immigrant amb costums diferents i sovint menyspreada, maltractada per la vida, necessitada d'una paraula de consol, o fins i tot d'una paraula que li retorni la autoestima i la capacitat de sortir del forat al que sovint l'han enfonsat els qui l'han menysvalorat. Mares que pateixen pels fills, dones afeixugades pel treball o per l'atur i la pobresa, dones víctimes de violència domèstica fins a la mort, dones que han tingut enamoraments, però mai un amor veritable. Jesús els podia dir com a la Samaritana: "Tots els qui beuen aigua d'aquesta tornen a tenir set. Però el qui begui de l'aigua que jo li donaré, mai més no tindrà set: l'aigua que jo li donaré es convertirà dintre d'ell en una font d'on brollarà vida eterna". (Jn 4,14)

Però també dones que han tingut una formació religiosa més de ritus que d'experiència, una religió opressiva i dogmàtica de manaments més que de benaurances, que no les ha fet felices. I a les quals Jesús els diria: "Creu-me, dona, arriba l'hora que el lloc on adorareu el Pare no serà ni aquesta muntanya ni Jerusalem... Però arriba l'hora, més ben dit, és ara, que els autèntics adoradors adoraran el Pare en Esperit i en veritat. Aquests són els adoradors que vol el Pare. Déu és esperit. Per això els qui l'adoren han de fer-ho en Esperit i en veritat." (Jn 4,21-24)

A Teresa de Jesús sempre la va impressionar aquesta dona i repetia sovint les seves paraules: "Senyor, dóna'm d'aquesta aigua perquè ja no tingui més set." Amb quantes dones em trobo, i ens trobem dia rere dia que carreguen un pes superior a les seves forces i només esperen ser estimades per créixer! Doncs que, com la Samaritana, es converteixen després en guies del poble comunicant la seva experiència.

Sempre recordaré aquella dona apallissada per la seva parella a la que vaig tenir ocasió de fer-li conèixer una mica Jesús de Natzaret i em va dir una cosa molt bonica i engrescadora: "Ara veig que jo tenia dins meu com una petita llavor de Déu però ningú me havia ajudat a fer-la créixer".

La dona apòstol dels apòstols. Ha estat un dels passos del **papa Francesc** a favor de la dona: en el marc de l'Any de la Misericòrdia ha decretat que Maria Magdalena sigui "festejada" litúrgicament com la resta dels apòstols. Tot un símbol de la que ell mateix ha anomenat, "apòstol dels apòstols". Per una banda perquè va ser el primer testimoni de la resurrecció del Senyor, la primera que va veure la tomba buida. I la primera a la que se li va aparèixer Jesús ressuscitat i va ser enviada a avisar als apòstols.

L'escena és de les més boniques de l'Evangelí. La dona que es llença als peus de Jesús quan el reconeix al sentir-se cridada pel seu nom, tot i que primer ha d'anar a anunciar la bona nova als germans i allà, precisament, el trobarà. Però al nou Jesús ressuscitat. En el decret del Papa ens fa veure que aquell "noli me tangere" és una invitació a la dona, i amb ella a tota l'Església, a endinsar-se en el camí de la fe més enllà de tot el que sigui material i tangible, a no cercar seguretats humanes sinó la fe en el Crist viu i ressuscitat.

Confesso que quan vaig sentir una crida especial a dedicar-me als pobres vaig entendre de una manera nova aquest passatge bíblic. Jo, que cercava sovint experimentar Jesús en la pregària, com filla de Teresa d'Àvila, em vaig sentir enviada a trobar-lo d'una manera especial amb els germans... "Ves, allà em trobaràs".

Avui, quan se m'ha concedit aquest honor i privilegi de fer la homília en un lloc tan emblemàtic com és Organyà, crec que aquest pas senzill de l'Església en favor de Maria la de Magdala, pecadora perdonada, apassionada per Jesús, testimoni de la resurrecció davant dels apòstols, és tot un símbol de la tasca que les dones tenim en l'Església d'avui.

El Senyor Arquebisbe, Dr. Joan Enric Vives, es va avançar a aquest nou pas de l'Església en favor de la dona, al demanar-me aquest privilegi. Gràcies i lloat sigui Déu.